

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до тренінгу
"ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ
ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
денної форми навчання

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 13 від 20.03.2014 р.

Укладачі: Тисячна Ю. С.
Штаєр О. М.

М54 Методичні рекомендації до тренінгу "Фінансовий аналіз діяльності банку" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" денної форми навчання / укл. Ю. С. Тисячна, О. М. Штаєр. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 44 с. (Укр. мов.)

Подано вимоги до виконання завдань тренінгу. Наведено також критерії оцінювання звіту з тренінгу.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" денної форми навчання.

Вступ

Об'єктивність, своєчасність та комплексність економічного аналізу є основою забезпечення ефективності фінансових рішень в управлінні будь-якими суб'єктами господарювання, зокрема банківськими установами. Аналіз діяльності банку є основою для управління, оскільки він надає інформацію про стан та розвиток основних банківських операцій, фінансову стійкість, ліквідність, ділову активність та результативність, основні ризики діяльності, тенденції, що відбуваються у банківській системі та економіці у цілому і впливають на функціонування банку. Аналітична робота в банку є невід'ємною складовою функціональних обов'язків службовців і керівників усіх рівнів управління.

Фахівець, підготовлений для роботи у галузі фінансів, зокрема у банківській сфері, повинен бути здатним виконувати такі функції, як аналіз банківських активів, зобов'язань і капіталу, оптимальності їх структури, ефективності формування й використання депозитної бази, кредитних операцій, доходів, витрат та прибутку, фінансового стану банку в цілому, і на цій основі розробляти стратегічний план та поточні фінансові плани, прогнозувати внутрішні показники ефективності діяльності банку, виявляти резерви підвищення фінансової результативності, ліквідності, загальної стійкості банківської установи, розвивати та впроваджувати нові методи управління.

Отже, ефективність функціонування суб'єктів господарювання, зокрема банківських установ, залежить від організації аналітичної діяльності та рівня кваліфікації їх фахівців, забезпечення підготовки яких у вищих навчальних закладах повинна відбуватися на засадах діяльнісного принципу та компетентісно-орієнтованого підходу.

Мета тренінгу – формування практичних навичок і професійних компетентностей щодо організації інформаційної бази та методів аналізу діяльності банку.

Предметом тренінгу є діяльність банку та причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів, які прямо або опосередковано впливають на його функціонування.

Загальні положення

Процес проходження тренінгу "Фінансовий аналіз діяльності банку" студентами напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" передбачає виконання ними сукупності завдань, що передбачає формування професійних компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій (НРК) України.

Національна рамка кваліфікацій становить системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Це інструмент, призначенням якого є забезпечення ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Національна рамка кваліфікацій покликана вирішувати наступні завдання:

введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освітніх послуг із врахуванням вимог роботодавців до знань, вмінь та компетенцій випускників навчальних закладів;

забезпечення гармонізації національних норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудова відносин;

сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні.

НРК охоплює весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального, інформального навчання, зокрема загальної середньої та вищої освіти і є невід'ємною складовою національної системи кваліфікацій.

Національна рамка кваліфікацій становить цілісну 10-рівневу систему структурованих кваліфікаційних рівнів, враховує національні особливості системи освіти України.

Кожен рівень НРК описується в термінах результатів навчання, які визначаються за компетентностями.

Компетентність / компетентності (Competence, competency / competences, competencias – динамічна комбінація знань, розуміння, вмінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою / навчальною програмою. Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника.

Сукупність компетентностей, що формуються у студента під час проходження тренінгу з фінансового аналізу діяльності банків є діяльність банку відповідно до навчального плану, формулюється в термінах:

знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності;

вміння – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання завдань і проблем;

комунікація (соціальна компетентність) – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

автономність і відповідальність – здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності.

У результаті проходження даного тренінгу у студента повинні сформуватися професійні компетентності, представлені у табл. 1.

Тренінг проводиться відповідно до графіку навчального процесу в аудиторії за комп'ютером. Упродовж відведеного на тренінг навчального часу студент здійснює фінансовий аналіз діяльності самостійно обраного діючого банку України у розрізі завдань, наведених у даних методичних рекомендаціях. Інформаційною базою для проведення означеного аналізу є офіційна публічна інформація обраного студентом банку, пошук якої здійснюється студентом самостійно в мережі Інтернет. Результатом проведення тренінгу є звіт, критерії оцінки якого також наведено у даних методичних рекомендаціях.

Мета даних методичних рекомендацій – сприяння студентам в оптимальній організації діяльності з написання звіту з тренінгу через ознайомлення з принципами й підходами до реалізації діючих методик аналізу, методів визначення достовірності і практичної значущості результатів. Даними методичними рекомендаціями визначаються загальні вимоги до організації процесу виконання завдань тренінгу та критерії оцінювання звіту з тренінгу.

**Структура складових професійних компетентностей з тренінгу "Фінансовий аналіз діяльності банку"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Завдання 1. Фінансово-економічна характеристика об'єкту дослідження					
Формування інформаційної бази щодо визначення специфіки функціонування банківських установ в Україні	Навички пошуку інформації в мережі Інтернет. Роль банків, їх призначення, організаційна структура	Набуття знань щодо загальних умов функціонування банківських установ в Україні	Вміти формувати інформаційну базу для надання фінансово-економічної характеристики об'єкту дослідження	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду у процесі надання фінансово-економічної характеристики об'єкту дослідження	Відповідальність за точність і коректність сформованої інформаційної бази
Завдання 2. Аналіз власного капіталу банку					
Здійснювати обґрунтований вибір методів та підходів до аналізу власного капіталу банку	Інформаційні джерела для проведення аналізу власного капіталу; складові капіталу банку	Знання показників оцінки його динаміки, структури, достатності, нормативів капіталу НБУ	Вміти здійснювати аналіз змін у співвідношенні між капіталом банку і його зобов'язаннями; вивчати зміни капіталу банку, аналізувати формування статутного капіталу, проводити оцінку достатності капіталу, ефективності його використання	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі аналізу власного капіталу банку. Презентувати результати аналізу власного капіталу банку	Відповідальність за точність і коректність розрахунків та обґрунтованість висновків

1	2	3	4	5	6
Завдання 3. Аналіз зобов'язань банку					
Здійснювати обґрунтований вибір методів та підходів до аналізу зобов'язань банку	Види банківських зобов'язань, їх класифікацію	Знання показників аналізу зобов'язань та технології його проведення	Вміти аналізувати структуру зобов'язань за джерелами формування; проводити аналіз темпів зростання коштів до запитання та строкових коштів у розрізі клієнтів – суб'єктів господарювання та фізичних осіб; здійснювати оцінку стабільності грошових вкладень населення; аналізувати ділову активність банку щодо залучення клієнтів; аналізувати ефективність використання банком своїх зобов'язань	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі аналізу зобов'язань банку. Презентувати результати аналізу зобов'язань банку	Відповідальність за точність і коректність розрахунків та обґрунтованість висновків
Завдання 4. Загальний аналіз активних операцій банку					
Здійснювати обґрунтований вибір методів та підходів до аналізу активних операцій банку	Види банківських активів. Баланс	Знання видів банківських активів; прийоми вертикального та горизонтального аналізу активів балансу банку	Вміти проводити вертикальний та горизонтальний аналіз активу балансу банку; аналізувати структуру і динаміку активних операцій банку	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі аналізу активних операцій банку. Презентувати результати аналізу активних операцій банку	Відповідальність за точність і коректність розрахунків та обґрунтованість висновків

1	2	3	4	5	6
Завдання 5. Аналіз кредитних операцій банку					
Здійснювати обґрунтований вибір методів та підходів до аналізу кредитних операцій банку	Класифікацію кредитного портфеля банку за строками, економічними контрагентами, видами забезпечення	Знання коефіцієнтів, що використовуються для аналізу кредитних операцій	Вміти класифікувати кредитний портфель банку за строками, економічними контрагентами, повеністю, видами забезпечення; проводити аналіз структури кредитного портфеля; здійснювати аналіз ефективності кредитної діяльності банку; дослідження дотримання банком нормативів кредитного ризику НБУ	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі аналізу кредитних операцій банку. Презентувати результати аналізу кредитних операцій банку	Відповідальність за точність і коректність розрахунків та обґрунтованість висновків
Завдання 6. Аналіз доходів і витрат банку					
Здійснювати обґрунтований вибір методів та підходів до аналізу доходів і витрат банку	Інформаційні джерела для проведення аналізу доходів і витрат банку. Види банківських доходів та витрат	Знання показників доходності банківської діяльності	Вміти визначати та оцінювати обсяг і структуру доходів банку; досліджувати динаміку дохідних складових, виявляти напрями діяльності та види операцій, що приносять найбільший дохід; проводити оцінку рівня загальних витрат та у розрізі їх видів, аналіз динаміки витрат, структурний аналіз витрат	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі аналізу доходів і витрат банку. Презентувати результати аналізу доходів і витрат банку	Відповідальність за точність і коректність розрахунків та обґрунтованість висновків

1	2	3	4	5	6
Завдання 7. Аналіз фінансового стану банку					
Здійснювати обґрунтований вибір методів та підходів до аналізу фінансового стану банку	Складові фінансового стану банку	Знання показників аналізу фінансового стану банку; методів побудови рейтингу банків	Вміти проводити аналіз платоспроможності та стійкості ресурсної бази, аналіз капітальної стійкості, аналіз кредитної та валютної стійкості, аналіз ділової активності та ліквідності; застосовувати індексний метод, номерну систему і бальний підхід до побудови рейтингів	Зрозуміле і недвозначне донесення достовірної інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в аналізі фінансового стану банку. Презентувати результати оцінки та аналізу фінансового стану банку	Відповідальність за точність і коректність розрахунків та обґрунтованість висновків

Завдання тренінгу з фінансового аналізу діяльності банків

Завдання 1. Надати фінансово-економічну характеристику об'єкту дослідження із урахуванням наступних пунктів:

1. Юридична повна та скорочена назви.
2. Дата реєстрації в НБУ.
3. Характеристика організаційно-правової форми діяльності, склад та функції керуючих органів банку.
4. Опис управління банком, схема організаційної структури.
5. Склад акціонерів банку з вказівкою частки акцій, якими володіє кожний акціонер.
6. Місія, стратегічна мета, тактичні цілі банку.
7. Ліцензії, якими володіє банк та перелік операцій, які може виконувати.
8. Історична довідка: опис ключових подій з дати заснування банку (не більше 3-х сторінок тексту).
9. Такі показники діяльності банку за останні три роки, як чисельність персоналу, кількість філій та відділень тощо.

Завдання 2. Провести аналіз власного капіталу банку

Дослідження діяльності банку необхідно починати з пасиву балансу, який характеризує джерела коштів і природу фінансових зв'язків банку, оскільки саме пасивні операції значною мірою визначають умови, форми і напрями використання банківських ресурсів, тобто склад і структуру активів. Тому головною метою аналізу пасивних операцій банку є визначення ефективності формування ресурсної бази за умови зниження її вартості та підвищення фінансової стабільності [4]. В аналізі пасивних операцій значне місце належить аналізу власного капіталу банку.

Капітал банку – це сукупність внесених власниками – учасниками капіталу – власних коштів, які зростають у результаті ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових надходжень з боку учасників [1].

На відміну від інших сфер підприємницької діяльності, де капітал забезпечує платоспроможність підприємства і виконує більшість його

оперативних функцій, для банківської установи капітал необхідний перш за все для страхування інтересів вкладників. Таким чином, першочергове призначення капіталу банку полягає у виконанні ним захисної функції. Тому розмір капіталу є важливим фактором надійності функціонування банку і повинен перебувати під суворим контролем Національного банку України, що регулює діяльність банківських установ.

Основними джерелами аналізу власного капіталу банку є щоденний та місячний баланс банку та звіт про власний капітал банку. Використовуючи ці дані, НБУ контролює виконання обов'язкових нормативів капіталу кожним банком окремо.

Аналіз власного капіталу банку треба починати з аналізу його структури та динаміки.

2.1. Провести аналіз структури та динаміки власного капіталу банку

Дослідження власного капіталу слід починати з аналізу складових його елементів, порівняти їх із показником сукупного власного капіталу за їх питомою вагою. Кількісний аналіз структури власного капіталу банку слід здійснювати у динаміці, щоб відстежувати зміну в його структурі за період, що аналізується, та визначити тенденції розвитку (табл. 2).

Важливо порівняти структуру власного капіталу конкретного банку з аналогічними показниками інших банків або із середньо-банківськими.

Таблиця 2

Структура власного капіталу банку

Показники	1.01.2012 (млн грн)	Питома вага, %	1.01.2013 (млн грн)	Питома вага, %	1.01.2014 (млн грн)	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Статутний капітал						
Резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди						
Резерви переоцінки цінних паперів						

1	2	3	4	5	6	7
Прибуток/Збиток минулих років						
Прибуток/Збиток поточного року						
Інший власний капітал						
Власний капітал						

Приклад оформлення аналізу динаміки власного капіталу наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Динаміка складових власного капіталу банку

Показники	1.01.2012 (млн грн)	1.01.2013 (млн грн)	Темп приросту, %	1.01.2014 (млн грн)	Темп приросту, %
Статутний капітал					
Резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди					
Резерви переоцінки цінних паперів					
Прибуток/Збиток минулих років					
Прибуток/Збиток поточного року					
Інший власний капітал					
Власний капітал					

2.2. Провести аналіз достатності банківського капіталу

Достатність капіталу – це здатність банку захистити інтереси своїх кредиторів та власників від незапланованих збитків, розмір яких залежить від обсягу ризиків, що виникають у результаті виконання банком активних операцій [1].

Для оцінки достатності капіталу банку Національним банком затверджені відповідні **нормативи капіталу банку**.

Аналізуючи стан капіталу, насамперед необхідно визначити відповідність його розміру вимогам Національного банку України. Відповідно до Інструкції НБУ "Про порядок регулювання діяльності банків в Україні"

№ 368 від 28.08.2001 р. [20], мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1) має становити 120 млн грн.

Другим нормативним показником є норматив адекватності регулятивного капіталу/платоспроможності (Н2).

Норматив адекватності регулятивного капіталу (норматив платоспроможності) відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку.

Норматив адекватності регулятивного капіталу встановлюється для запобігання надмірному перекладанню банком кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів на кредиторів/вкладників банку.

Значення показника адекватності регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу банку до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями.

Для розрахунку адекватності регулятивного капіталу банку його активи поділяються на п'ять груп за ступенем ризику та підсумовуються з урахуванням відповідних коефіцієнтів зважування:

а) I група активів зі ступенем ризику 0 %: готівкові кошти; банківські метали; кошти в Національному банку; боргові цінні папери органів державної влади, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; боргові цінні папери, емітовані Національним банком, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; нараховані доходи за борговими цінними паперами органів державної влади, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; нараховані доходи за борговими цінними паперами, емітованими Національним банком, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; боргові цінні папери органів державної влади в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам та за якими банк не бере на

себе ризик; валюта та банківські метали до отримання, за купленими опціонними контрактами з метою хеджування; облігації Державної іпотечної установи, розміщення яких здійснюється під гарантію Кабінету Міністрів України, надану відповідно до Закону про Державний бюджет України на відповідний рік; нараховані доходи за облігаціями Державної іпотечної установи, розміщення яких здійснюється під гарантію Кабінету Міністрів України, надану відповідно до Закону про Державний бюджет України на відповідний рік; кредити та зобов'язання з кредитування, які надані Міжнародному банку реконструкції та розвитку, Європейському банку реконструкції та розвитку, Міжнародній фінансовій корпорації; кредити, надані головним розпорядникам коштів державного бюджету та головним розпорядникам коштів місцевих бюджетів під державні гарантії, для здійснення капітальних видатків, уключаючи нараховані доходи за такими кредитами;

б) **II група активів зі ступенем ризику 10 %:** короткострокові та довгострокові кредити, що надані органам державної влади; нараховані доходи за кредитами, що надані органам державної влади;

в) **III група активів зі ступенем ризику 20 %:** боргові цінні папери органів місцевого самоврядування, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; боргові цінні папери органів місцевого самоврядування в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; нараховані доходи за борговими цінними паперами органів місцевого самоврядування, що рефінансуються Національним банком, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; кошти до запитання, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас; нараховані доходи за коштами до запитання, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас; депозити овернайт, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас; інші короткострокові депозити, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас; нараховані доходи за депозитами овернайт, іншими короткостроковими депозитами, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас; кредити овердрафт, овернайт та інші короткострокові кредити, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не

нижчий, ніж інвестиційний клас; нараховані доходи за кредитами овердрафт, овернайт та іншими короткостроковими кредитами, що розміщені в банку, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас; валюта та банківські метали, які куплені за умовами спот у банку-контрагента, який має офіційний кредитний рейтинг не нижчий, ніж інвестиційний клас;

г) **IV група активів зі ступенем ризику 35 %:** іпотечні кредити, що надані фізичним особам та включаються до складу іпотечного покриття, яке відповідає вимогам законодавства України, за іпотечними облігаціями, емітованими фінансовою установою, більше ніж 50 % корпоративних прав якої належить державі та/або державним банкам, за умови наявності документального підтвердження спроможності позичальника погашати борг грошовими коштами, джерела походження яких не пов'язані із заставою, уключаючи нараховані доходи за такими кредитами;

г) **V група активів зі ступенем ризику 50 %:** кошти до запитання в інших банках, що не належать до інвестиційного класу; нараховані доходи за коштами до запитання в інших банках, що не належать до інвестиційного класу; депозити овернайт, які розміщені в інших банках, що не належать до інвестиційного класу; короткострокові та довгострокові кредити, що надані органам місцевого самоврядування; нараховані доходи за кредитами, що надані органам місцевого самоврядування; гарантійні депозити в інших банках (покриті); зобов'язання з кредитування, які надані банкам; валюта та банківські метали, які куплені за форвардними контрактами; активи до одержання; валюта та банківські метали, які куплені за умовами спот у банку-контрагента, що не належить до інвестиційного класу; кредити овернайт, які надані іншим банкам, що не належать до інвестиційного класу; валюта та банківські метали до отримання за іншими опціонними контрактами; дисконт/премія до отримання за форвардними валютними контрактами; хеджовані процентні доходи майбутніх періодів в іноземній валюті; витрати майбутніх періодів, які хеджовані; іпотечні кредити, що надані фізичним особам у національній валюті та повністю забезпечені заставою нерухомого майна житлового призначення, яке належить позичальнику на праві власності та є вільним від будь-яких обмежень речових прав на нерухоме майно, уключаючи нараховані доходи за такими кредитами; іпотечні облігації, емітовані фінансовою установою, більше ніж 50 % корпоративних прав

якої належить державі та/або державним банкам, уключаючи нараховані доходи за такими облігаціями;

д) **VI група активів із ступенем ризику 100 %:** прострочені нараховані доходи за коштами на вимогу в інших банках; прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані органам державної влади та місцевого самоврядування; короткострокові вклади (депозити), що розміщені в інших банках, що не належать до інвестиційного класу; нараховані доходи за строковими вкладками (депозитами), що розміщені в інших банках, що не належать до інвестиційного класу; довгострокові вклади (депозити), що розміщені в інших банках; гарантійні депозити в інших банках (непокріті) за даними аналітичного обліку; прострочена заборгованість і прострочені нараховані доходи за строковими вкладками (депозитами), що розміщені в інших банках; кредити овердрафт, кошти за операціями репо та інші короткострокові кредити, які надані іншим банкам, що не належать до інвестиційного класу; довгострокові кредити, що надані іншим банкам; нараховані доходи за кредитами, що надані іншим банкам, що не належать до інвестиційного класу; фінансовий лізинг (оренда), що наданий іншим банкам; прострочена заборгованість і прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані іншим банкам; кредити, що надані суб'єктам господарювання; нараховані доходи за кредитами, що надані суб'єктам господарювання; прострочена заборгованість і прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані суб'єктам господарювання; дебіторська заборгованість за операціями з банками та за операціями з клієнтами банків; транзитний рахунок за операціями, здійсненими платіжними картками через банкомат; прострочена заборгованість за кредитами, які надані органам державної влади та місцевого самоврядування; кредити, які надані фізичним особам; нараховані доходи за кредитами, які надані фізичним особам; прострочена заборгованість та прострочені нараховані доходи за кредитами, що надані фізичним особам; акції та інші цінні папери з нефіксованим прибутком у торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж; боргові цінні папери, випущені банками, небанківськими фінансовими установами та нефінансовими підприємствами, у торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; нараховані доходи за акціями та іншими цінними паперами з нефіксованим прибутком у торговому портфелі банку та в портфелі банку на продаж; нараховані доходи за борговими цінними паперами в торговому

портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; прострочені нараховані доходи за борговими цінними паперами в портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; товарно-матеріальні цінності; основні засоби; інші активи банку; зобов'язання за всіма видами гарантій (акцептами, авалями); непокриті акредитиви; цінні папери до отримання за операціями андеррайтингу; інші зобов'язання, що надані клієнтам.

Довгострокові активні операції, які здійснені з перевищенням строків розміщення над строками залучення коштів, додатково зважуються на коефіцієнт ризику 50 %.

Нормативне значення нормативу Н2 діючих банків має бути не менше ніж 10 %.

Для банків, що розпочинають банківську діяльність, цей норматив має становити:

протягом перших 12 місяців діяльності (з дня отримання ліцензії) – не менше 15 відсотків;

протягом наступних 12 місяців – не менше 12 %;

надалі – не менше 10 %.

Норматив співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3) відображає розмір регулятивного капіталу, необхідний для здійснення банком активних операцій.

Норматив Н3 установлює мінімальний коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів.

До сукупних активів банку під час розрахунку нормативу Н3 включаються: готівкові кошти; банківські метали; кошти в Національному банку; казначейські та інші цінні папери, що рефінансуються та емітовані Національним банком; кошти в інших банках; кредити, що надані органам державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання, фізичним особам; дебіторська заборгованість за операціями з банками та з клієнтами; цінні папери в торговому портфелі банку, у портфелі банку на продаж та в портфелі банку до погашення; запаси матеріальних цінностей; інші активи банку; суми до з'ясування та транзитні рахунки; інвестиції в асоційовані та дочірні компанії; основні засоби.

Під час розрахунку нормативу Н3 до сукупних активів не включається сума сформованих резервів за всіма активними операціями банку.

Нормативне значення нормативу Н3 має бути не менше ніж 9 %.

Норматив співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (НЗ-1) визначає достатність власних коштів банку для виконання зобов'язань перед вкладниками та кредиторами.

Норматив НЗ-1 установлює мінімальний коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань банку.

До зобов'язань банку під час розрахунку нормативу НЗ-1 уключаються: кошти Національного банку; кошти інших банків; кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій; кошти клієнтів банку; кошти бюджету та позабюджетних фондів України; цінні папери власного боргу та похідні фінансові зобов'язання; кредиторська заборгованість; субординований борг; зобов'язання з кредитування та за всіма видами гарантій; вимоги за андеррайтингом цінних паперів.

Нормативне значення нормативу НЗ-1 має бути не менше ніж 10 %.

Під час аналізу достатності капіталу насамперед визначається виконання економічних нормативів за чотирма показниками, встановленими НБУ.

Додатковими показниками для оцінки достатності капіталу банку можуть виступати показники, наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Показники достатності капіталу банку

Найменування показника	Формула розрахунку	Економічний зміст та рекомендоване значення показника
1	2	3
Частка власного капіталу (ВК) в пасиві (П)	$\frac{ВК}{П}$	Рекомендоване значення – у межах 0,15 – 0,20
Співвідношення чистого капіталу (ЧК) і загальних активів (ЗА)	$\frac{ЧК}{ЗА}$	Значення цього показника має бути не меншим 0,04
Коефіцієнт маневрування, де РВК – регулятивний власний капітал банку, БВК – балансовий власний капітал банку	$\frac{РВК}{БВК}$	Дає змогу зробити якісну оцінку власного капіталу. Балансовий власний капітал банку містить як відвернені (імобілізовані) власні кошти, так і фактичні залишки регулятивного власного капіталу банку, які можна використати для кредитування. Якщо значення коефіцієнта маневрування від'ємне, це свідчить не лише про відсутність власних ресурсів, вкладення яких дає дохід, а й про використання депозитів не за призначенням, оскільки останні покривають власні витрати банку. Оптимальне значення цього показника – від 0,5 до 1,0

1	2	3
Коефіцієнт достатності капіталу, де СК – статутний капітал	$\frac{СК}{БВК}$	Характеризує залежність банку від його засновників. Сума коштів, які інвестуються в розвиток установи, повинна удвічі перевищувати внески засновників. Мінімальне значення цього показника – 0,15, максимальне – 0,5
Коефіцієнт захищеності капіталу, де ОС – основні засоби	$\frac{ОЗ}{ВК}$	Характеризує захищеність власного капіталу від інфляції вкладенням коштів у нерухомість, обладнання та інші матеріальні активи. Однак таке одностороннє використання капітальних ресурсів може призвести до погіршення ліквідності та платоспроможності банку

2.3. Провести аналіз власного капіталу банку за допомогою методу коефіцієнтів

У процесі аналізу власного капіталу банку доцільно також використовувати коефіцієнти, що визначають ефективність його використання (табл. 5).

Таблиця 5

Коефіцієнти ефективності використання капіталу банку

Найменування показника	Формула розрахунку	Економічний зміст та рекомендоване значення показника
1	2	3
Прибутковість власного капіталу (ВК), де ЧП – чистий прибуток банку	$\frac{ЧП}{ВК}$	Характеризує ефективність використання власного капіталу банку
Прибутковість статутного капіталу	$\frac{ЧП}{СК}$	Визначає ефективність використання коштів власників та доцільність їх вкладання до банку
Розмір кредитних вкладень (КВ) на 1 грн власного капіталу	$\frac{КВ}{ВК}$	Показує, скільки власних коштів вистачить для забезпечення кредитних вкладень
Рентабельність статутного капіталу	$\frac{ЧП \times 100\%}{СК}$	Визначає ефективність використання коштів власників та доцільність їх вкладання до банку
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів (ЗК)	$\frac{ВК \times 100\%}{ЗК}$	Показує, скільки власних коштів вистачить для забезпечення надійного зберігання коштів вкладників та кредиторів

1	<u>2</u>	3
Мультиплікатор капіталу	<u>ЗА</u> ВК	Є прямим показником фінансового важеля банку. Він показує, яку кількість гривні активів повинна забезпечувати кожна гривня власного капіталу (тобто коштів власників банку) і відповідно яка частка банківських ресурсів може бути сформована у формі боргових зобов'язань. Оскільки власний капітал повинен покривати збитки за активами банку, то чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку. Водночас чим вищий мультиплікатор, тим вищий потенціал банку для більш високих виплат своїм власникам (акціонерам)

Завдання 3. Провести аналіз зобов'язань банку

3.1. Провести аналіз динаміки та структури зобов'язань банку

Загальний аналіз зобов'язань банку ґрунтується на застосуванні методик горизонтального, вертикального, порівняльного та коефіцієнтного аналізу. Горизонтальний, або трендовий аналіз дає можливість досліджувати динаміку зобов'язань в цілому і за окремими видами. Розраховуються темпи приросту окремих показників за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їх зміни (або тренда) (табл. 6).

Структура та динаміка зобов'язань банку

Найменування статті	01.01.2012 р.		01.01. 2013 р.		Темп приросту, %	01.01.2014 р.		Темп приросту, %
	тис. грн	Питома вага, %	тис. грн	Питома вага, %		тис. грн	Питома вага, %	
Кошти банків, у тому числі:								
В іноземній валюті								
Кошти клієнтів, у тому числі:								
кошти юридичних осіб, у тому числі:								
в іноземній валюті								
кошти юридичних осіб на вимогу, у тому числі:								
в іноземній валюті								
кошти фізичних осіб, у тому числі:								
в іноземній валюті								
кошти фізичних осіб на вимогу, у тому числі:								
в іноземній валюті								
Боргові цінні папери, емітовані банки, у тому числі:								
в іноземній валюті								
Інші залучені кошти								
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток								
Відстрочені податкові зобов'язання								
Резерви за зобов'язаннями								
Інші фінансові зобов'язання								
Інші зобов'язання								
Субординований борг								
Зобов'язання, що пов'язані з довгостроковими активами, призначеними для продажу (чи вибуття)								

Вертикальний аналіз ґрунтується на структурному дослідженні окремих видів банківських зобов'язань. Визначається питома вага окремих структурних складових зобов'язань. Відображає структуру джерел фінансових ресурсів (табл. 6).

Аналіз зобов'язань банку починають з визначення їх суми за балансом, для цього обчислюють залишки коштів за названими рахунками на підставі балансу банку. На цьому ж етапі аналізу дається характеристика зміни суми зобов'язань банку у динаміці, а також їх структури.

Для зручності аналізу зобов'язання банку класифікуються за різноманітними ознаками, тобто залежно від вкладників, за групами клієнтів, від форми власності, від строку і порядку повернення, за ціною ресурсів тощо.

Оскільки найзначнішу роль у зобов'язаннях відіграють кошти клієнтів, доцільно розглянути їх структуру і динаміку у розрізі видів клієнтів, валют, строків, за видами економічної діяльності тощо.

3.2. Провести аналіз зобов'язань банку на основі коефіцієнтного аналізу

Аналіз зобов'язань банку проводиться за допомогою системи показників, наведених у табл. 7.

Таблиця 7

Система показників аналізу зобов'язань банку

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст та рекомендоване значення показника
1	2	3
Аналіз ділової активності банку щодо залучення коштів		
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і строкових коштів фізичних осіб	Власний капітал / Строкові кошти фізичних осіб	Кошти громадян, залучені банком, повинні достатньою мірою забезпечуватися його капіталом. Допустимі значення: 0,5 – 1
Коефіцієнт активності залучення коштів	Зобов'язання / Сукупні пасиви	Питома вага зобов'язань в сукупних пасивах. Рекомендоване значення 0,8 – 0,9

1	2	3
Рівень поточних рахунків у пасивах	Засоби на поточних рахунках × 100 % / Сукупні пасиви	Характеризує позиції банку з обслуговування клієнтів. Повинен бути не менше 25 %
Питома вага депозитів клієнтів у зобов'язаннях	Строкові депозити клієнтів / Зобов'язання	Характеризує орієнтацію банку на ринку залучення коштів. Чим вище рівень показника, тим вище рівень ризику для вкладників, і одночасно це говорить про високу ділову активність на ринку залучення засобів. Рекомендований рівень показника – 0,4 – 0,5
Коефіцієнт використання строкових депозитів	Кредити видані клієнтам / Строкові депозити	Якщо коефіцієнт перевищує 1, депозитна політика вважається ефективною. Якщо він менше 1, то банк проводить обережну кредитну політику і залучені кошти клієнтів значною мірою спрямовує не на кредитування, а на іншу мету. Така політика веде до зниження прибутковості
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	Строкові депозити / Сукупні пасиви	Показує питому вагу строкових депозитів у загальній структурі пасивних операцій банку
Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів та кредитно-інвестиційного портфелю	Строкові депозити / Кредити надані + Цінні папери	Характеризує ступінь використання строкових депозитів
Аналіз ефективності формування та використання банківських ресурсів		
Ступінь використання платних пасивів банку	Дохідні активи / Платні пасиви	Як показує практика, норматив використання платних пасивів має становити не менше 90 %
Ефективність використання сукупних зобов'язань	Дохідні активи / Сукупні зобов'язання	Вважається, що банк ефективно використовує в господарському обороті сукупні зобов'язання, якщо наведений показник буде не менше 75 – 80 %

Завдання 4. Провести загальний аналіз активів банку

Загальний аналіз активів банку ґрунтується на застосуванні методик вертикального та горизонтального аналізу (табл. 8).

Структура та динаміка активів банку

Статті активів	01.01.2012 р.		01.01.2013 р.		01.01.2014 р.		Відхилення за 2013 р.			Відхилення за 2014 р.		
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	Темп приросту, %	Зміна структури, %	Тис. грн	Темп приросту, %	Зміна структури, %
Грошові кошти та залишки в НБУ												
Цінні папери, що рефінансуються НБУ та емітовані НБУ												
Кошти на коррахунках в інших банках												
Кредити, надані іншим банкам та строкові кошти в інших банках												
Кредити та заборгованість клієнтів												
Цінні папери у торговому портфелі банку												
Цінні папери у портфелі банку на продаж												
Цінні папери у портфелі банку до погашення												
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії												
Основні засоби та нематеріальні активи												
Нараховані доходи												
Інші активи												
Усього активів												

Вертикальний аналіз структури балансу дає змогу робити висновки про перерозподіл вкладень у різні види активів і про зміни джерел фінансування підприємства. Результати цього аналізу використовуються в процесі оцінки якості складу активів та їх оптимізації. Горизонтальний аналіз дає змогу вивчити динаміку активів у цілому й окремих їх видів у часі, визначити загальні тенденції їх зміни або тренда.

Завдання 5. Провести аналіз кредитних операцій банку

5.1. Провести аналіз кредитного портфеля банку

Серед традиційних видів діяльності банку надання кредитів – основна операція, що забезпечує дохідність та стабільність його існування.

Кредитні операції банку формують його кредитний портфель. Кредитні вкладення, або кредитний портфель комерційного банку – це сукупність усіх позик, що надані банком з метою отримання доходу.

Кредитний портфель банку включає агреговану балансову вартість усіх кредитів: кредити за овердрафтом, за операціями РЕПО (продаж цінних паперів із зворотним викупом), за врахованими векселями, факторинговими операціями, фінансовим лізингом, під платіжні картки, розміщення депозитів та ін., у тому числі прострочених, пролонгованих та сумнівних щодо повернення, але не включає нараховані відсотки, що несплачені, не профінансовані; зобов'язання видати кредит; кредитні лінії, які ще не використані; гарантії та акредитиви; оперативний лізинг.

Аналіз кредитної діяльності банку починається з узагальнюючої оцінки масштабів кредитної діяльності банку, тобто з визначення місця, яке посідають кредитні операції в загальному обсязі активів банку (табл. 9).

Таблиця 9

Аналіз масштабів кредитної діяльності банку

Показник	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014
1. Кредитні вкладення, тис. грн			
2. Загальні активи, тис. грн			
3. Питома вага кредитів у загальних активах, %			

Цей показник показує частку кредитних операцій у загальних активах банку і характеризує кредитну активність банку. Якщо даний коефі-

цієнт занадто високий, то це означає, що діяльність банку, можливо, недостатньо диверсифікована, що, у свою чергу, підвищує ризик у разі погіршення кредитного портфеля. Навпаки, коефіцієнт низький свідчатиме про те, що банк недостатньо використовує джерела фінансування у процесі формування прибуткових активів і тим самим обмежує свій прибутковий потенціал.

Банк, який занадто перевантажений позиками, має високий коефіцієнт частки позик у загальних активах. Показник понад 65 % вважається високим.

Доцільно провести аналіз структури та динаміки кредитного портфеля за різними ознаками: за видами кредитування, економічної діяльності, забезпечення, клієнтів, валюти, строками.

Аналіз структури кредитного портфеля через групування позичальників за економічними галузями дозволить виявити належність клієнтів до пріоритетних галузей економіки країни.

Аналіз структури кредитного портфеля за видами кредитування дозволить формувати у подальшому кредитну політику банку і виявити перспективні напрями кредитування.

Аналіз структури кредитного портфеля за видами забезпечення дає можливість контролювати кредитний ризик.

5.2. Дослідити дотримання банком нормативів кредитного ризику, встановлених НБУ

Надання кредитів у значних обсягах одному контрагенту або групі контрагентів призводить до концентрації кредитного ризику, тому Національний банк України встановив для банків нормативи кредитного ризику: норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), норматив великих кредитних ризиків (Н8), норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9), норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10) [20].

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань.

Розмір кредитного ризику на одного контрагента визначається як співвідношення суми всіх вимог банку до цього контрагента та всіх поза-

балансових зобов'язань, виданих банком щодо цього контрагента (групи пов'язаних контрагентів), до регулятивного капіталу банку. Значення нормативу Н7 складає не більше 25 %.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8) встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів.

Кредитний ризик, який прийняв банк на одного контрагента або групу пов'язаних контрагентів, вважають великим, якщо сума всіх вимог банку до цього контрагента (групи пов'язаних контрагентів) і всіх позабалансових зобов'язань, наданих банком щодо цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів, становить 10 % і більше регулятивного капіталу банку.

Н8 визначається як співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків, наданих банком щодо всіх контрагентів, з урахуванням всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цих контрагентів, до регулятивного капіталу банку. Нормативне значення нормативу Н8 не повинно перевищувати 8-кратний розмір регулятивного капіталу банку.

Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9) встановлюється з метою обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого або непрямого впливу на діяльність банку.

Норматив Н9 розраховують як співвідношення суми всіх зобов'язань цього інсайдера (групи пов'язаних інсайдерів) перед банком і всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо цього інсайдера, та статутного капіталу банку. Нормативне значення коефіцієнта Н9 не повинно перевищувати 5 %.

Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10) встановлюється з метою обмеження сукупної суми всіх ризиків щодо інсайдерів.

Норматив Н10 розраховується як співвідношення сукупної заборгованості зобов'язань усіх інсайдерів перед банком і 100 % суми позабалансових зобов'язань, виданих банком щодо всіх інсайдерів, та статутного капіталу банку. Нормативне значення коефіцієнта Н10 не повинно перевищувати 30 %.

5.3. Провести коефіцієнтний аналіз кредитних операцій банку

Для більш глибокого дослідження кредитних операцій доцільно провести коефіцієнтний аналіз на основі системи показників, що наведено в табл. 10.

Таблиця 10

Система показників аналізу кредитних операцій банку

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст та рекомендоване значення показника
1	2	3
Аналіз якості кредитного портфеля банку з погляду захищеності від можливих втрат		
Коефіцієнт забезпеченості позик	Загальна сума забезпечення кредитів (застава, гарантії, страхування тощо) / Загальна сума кредитів	Характеризує ступінь захищеності банку від втрат за позиками за рахунок зовнішніх факторів, таких, як гарантії, застава майна, страхування, поручительство
Коефіцієнт захищеності позик	Резерви на покриття збитків за позиками / Загальна сума позик	Характеризує можливість уникнути можливих збитків від неповернення кредитів
Коефіцієнт покриття збитків за позиками	Резерв на покриття збитків за позиками / Збиткові позики	Характеризує достатність резервів для покриття можливих збитків від неповернення кредитів
Коефіцієнт покриття позик капіталом	Власний капітал банку / Загальна сума позик	Цей показник указує на те, яка частина кредитного портфеля фінансується за рахунок власного капіталу. Зростання даного коефіцієнта свідчить про те, що посилюється захищеність кредитів власним капіталом
Аналіз дохідності та ефективності кредитних операцій		
Дохідність кредитних вкладень	Дохід від кредитних операцій / середня сума кредитних вкладень	Характеризує ефективність вкладень у кредитні операції і показує, скільки банк отримує доходів з кожної гривні, вкладеної саме в кредитні операції. Його застосування дає змогу зробити порівняльний аналіз ефективності різних видів банківських операцій (операцій з цінними паперами, з валютою, лізингові операції тощо) і оптимізувати напрями використання банківських ресурсів, віддаючи пріоритети найдохіднішим видам діяльності

1	2	3
Дохідність активів за рахунок кредитних операцій	Дохід від кредитних операцій / Середня сума активів	Характеризує внесок кредитних операцій у загальну дохідність активів
Рентабельність кредитних операцій	Процентні доходи від кредитів / Процентні витрати, пов'язані із залученням ресурсів	Характеризує ефективність обраної політики щодо регулювання співвідношення між ціною ресурсної бази та ціною розміщення ресурсів. Зростання даного коефіцієнта характеризує високу якість менеджменту в банку
Прибутковість кредитних операцій	Прибуток від кредитних операцій / середні кредитні вкладення	Показує, скільки отримано прибутку від кредитних операцій на кожну гривню, вкладену в кредитні операції. Зростання показника прибутковості кредитних операцій вищими темпами порівняно зі зростанням показника дохідності кредитних операцій свідчить про підвищення ефективності кредитних вкладень
Коефіцієнт збитковості позик	Збитки за позиками, отриманими за аналізований період / Середній залишок заборгованості за кредитами або загальний обсяг позик	Визначає частину позик, які за певний період призвели до збитку. Зростання цього показника може свідчити про погіршення політики повернення допустимого рівня ризику

Завдання 6. Провести аналіз доходів і витрат банку

6.1. Провести аналіз структури доходів та витрат банку

Для оцінювання ефективності банківської діяльності передбачається перегрупування дохідних статей звіту про фінансові результати Банку відповідно до типових напрямів доходів: розрізняють процентні доходи, основним джерелом яких є дохідні активи, та непроцентні доходи, що містять комісійні, торговельні, інші операційні та непередбачувані доходи [12].

Загальна оцінка доходів банку за їх напрямками, як це передбачено у звіті про фінансові результати, здійснюється за допомогою аналітичної табл. 11.

Значення кожного напрямку доходів у формуванні сукупного доходу банку оцінюється через визначення відповідної частки у загальному обсязі, а в динаміці сума абсолютних відхилень дорівнюватиме загальному збільшенню доходу (табл. 11).

Загальна оцінка структури і динаміки доходів

Напрямки доходів	01.01.2012		01.01.2013		Відхилення		01.01.2014		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Процентний дохід										
2. Комісійний дохід										
3. Чистий торговельний дохід										
4. Інший дохід										
5. Непередбачений дохід										
6. Разом доходів										
У тому числі:										
процентні										
непроцентні										

Аналогічно загальному аналізу доходів банку здійснюється аналіз витрат за період, що аналізується (табл. 11). У звітності банків групування витрат за окремими напрямками збігається з групуванням доходів.

Аналіз структури і динаміки витрат

Напрямки доходів	01.01.2012		01.01.2013		Відхилення		01.01.2014		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Процентні витрати, всього										
У тому числі:										
2. Комісійні витрати										
3. Інші операційні витрати, всього										
4. Відрахування до резервів										
5. Непередбачені витрати										
6. Разом витрат										
У тому числі:										
процентні										
непроцентні										

6.2. Провести коефіцієнтний аналіз рівня дохідності банку

Динаміка наведених у табл. 13 показників за три та більше періодів дає можливість оцінити, за рахунок якого виду активних операцій банку досягається зростання процентних доходів.

Таблиця 13

Показники рівня дохідності активів банку

Показник	Чисельник	Знаменник	Період		
			2012	2013	2014
K ₁	Проценти, отримані від наданих кредитів	Загальна сума наданих кредитів			
K ₂	Проценти, отримані від короткострокових кредитів	Величина наданих короткострокових кредитів			
K ₃	Проценти, отримані від довгострокових кредитів	Величина наданих довгострокових кредитів			
K ₄	Проценти, отримані від наданих МБК	Загальна сума наданих МБК			
K ₅	Проценти за відкритими рахунками	Величина відкритих рахунків			
K ₆	Проценти, отримані за депозитами	Сума депозитів, передбачених угодами			
K ₇	Проценти за кредити, що не повернені у строк	Сума неповернених кредитів			
K ₈	Отримані прострочені проценти	Загальна величина прострочених кредитів			
K ₉	Проценти, отримані від інших розміщених коштів	Сума інших коштів, за якими сплачуються проценти			
K ₁₀	Процентні доходи D _п	Дохідні активи A _д			

Динаміка наведених у табл. 14 показників за три та більше періодів дає можливість оцінити, за рахунок якого виду активних операцій банку досягається зростання процентних доходів.

Оцінка рівня дохідності банку

Коефіцієнт	Чисельник	Знаменник	Оптимальне значення	Економічна характеристика
1	2	3	4	5
K_1	Прибуток, Pr	Активи банку, A	1 – 4 %	Ефективність роботи активів
K_2	Прибуток, Pr	Доходи банку, D	8 – 20 %	Кількість отриманого прибутку з кожної гривні доходів
K_3	Доходи, D	Активи банку, A	14 – 22 %	Дохідність 1 грн активів
K_4	Процентні доходи, D_p	Активи банку, A	10 – 18 %	Рівень ефективності та ризикованості вкладень
K_5	Процентна маржа, $D_p - V_p$	Дохідні активи, A_d	1 – 3 %	Ефективність роботи дохідних активів
K_6	Процентна маржа, $D_p - V_p$	Активи банку, A	1 – 4 %	Ефективність управління спредом
K_7	Процентні доходи, D_p	Процентні витрати, V_p	110 – 125 %	Покриття процентних витрат процентними доходами
K_8	Непроцентні доходи, D_n	Доходи банку, D	5 – 15 %	Ефективність вико ристання внутрішньобанківських резервів
K_9	Непроцентні витрати, V_n	Доходи банку, D	10 – 25 %	Якість управління затратами банку
K_{10}	Процентні доходи, D_p	Основний капітал банку, $K_{осн}$	1,2 – 1,7	Дохідність 1 грн основного капіталу банку
K_{11}	Процентна маржа, $D_p - V_p$	Основний капітал банку, $K_{осн}$	10 – 35 %	Величина доданої вартості та ефективність управління спредом
K_{12}	Процентна маржа, $D_p - V_p$	Доходи банку, D	6 – 8 %	Ефективність процентної політики банку
K_{13}	Непроцентні доходи, D_n	Активи банку, A	1 – 3 %	Можливості використання внутрішньобанківських резервів
K_{14}	Дохідні активи, A^d	Активи банку, A	0,75 – 0,85	Частка дохідних активів (розглядається у взаємозв'язку з K_{15})
K_{15}	Дохідні активи, A^d	Платні пасиви, $П^п$	> 1,0	Кількість дохідних активів на 1 грн платних пасивів (має пріоритет перед K_{14})
K_{16}	Дохідні активи, A^d	Основний та додатковий капітал банку, K	8 – 18 %	Величина дохідних активів на 1 грн власного капіталу
K_{17}	Недохідні активи, A^h	Капітал банку, K	0,5 – 2,0	Пріоритетність напрямів використання капіталу

1	2	3	4	5
K ₁₈	Процентні доходи, D _п	Платні пасиви, П ^п	Визначає банк	Дохідність використання ресурсної бази банку
K ₁₉	Непроцентна маржа, D _н – B _н	Процентна маржа, D _п – B _п	48 – 67 %	Співвідношення процентного і непроцентного чистого доходу
K ₂₀	Доходи банку, Д	Середньооблікова чисельність працівників, Ч _{сер}	Визначає банк	Дохідність роботи персоналу

6.3. Провести коефіцієнтний аналіз рівня витрат банку

Для загальної оцінки рівня витрат банку пропонується система коефіцієнтів з урахуванням аналізу їх динаміки за кілька періодів, порівняння з граничними значеннями та показниками інших банків (табл. 15).

Таблиця 15

Оцінка рівня витрат банку

Коефіцієнт	Чисельник	Знаменник	Оптимальне значення	Економічна характеристика
1	2	3	4	5
K ₁	Витрати банку, В	Доходи банку, Д	< 1,0	Загальна дієздатність банку
K ₂	Операційні витрати, B _{оп}	Операційні доходи, D _{оп}	< 0,95	Прогнозний інструмент оцінки стійкості банку
K ₃	Доходи банку, Д	Платні пасиви, П _п	Визначає банк	Частка доходів на покриття заборгованості
K ₄	Платні пасиви, П _п	Дохідні активи, A ^д	max 1,2	Розміщення платних пасивів у дохідні активи
K ₅	Витрати банку, В	Активи банку, А	Визначає банк	Вартість 1 грн банківських активів
K ₆	Процентні витрати, B _п	Середні залишки дохідних активів, A _{сер} ^д	Визначає банк	Співвідношення витрат працюючих активів
K ₇	Процентні витрати, B _п	Процентні доходи, D _п	< 0,8	Частка процентних витрат у процентних доходах банку
K ₈	Непроцентні витрати, B _н	Активи банку, А	1 – 4 %	Граничний рівень непроцентних витрат на 1 грн активів

1	2	3	4	5
K_9	Непроцентні витрати, V_n	Середні залишки активів, $A_{сер}$	Визначає банк	Частка витрат на забезпечення функціонування банку
K_{10}	Непроцентні доходи, D_n	Непроцентні витрати, V_n	$> 0,5$	Рівень покриття непроцентних витрат непроцентними доходами
K_{11}	Ліквідні активи, $A_{лікв}$	Платні пасиви, $P^п$	$> 1,0$ (критичне значення $< 0,8$)	Збалансованість активної і пасивної політики банку
K_{12}	Витрати банку, B	Кількість клієнтів, $K_{кл}$		Узагальнюючий показник

Завдання 7. Провести аналіз фінансового стану банку

Метою оцінки фінансового стану банку є його аналіз у ретроспективній динаміці для виявлення реальної стійкості банку.

Фінансовий стан банку характеризується за допомогою таких груп показників:

показники фінансової стійкості банку;

показники, що характеризують ділову активність банку;

показники ліквідності;

показники ефективності управління (табл. 16).

Оціночні показники становлять собою коефіцієнти, що розраховуються на основі даних балансу комерційного банку та звіту про прибутки і збитки.

Таблиця 16

Система показників аналізу фінансового стану банку

№	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст показника
1	2	3	4
Показники фінансової стійкості банків			
1	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{мк} = A / K_a$	Ступінь покриття активів (A) (акціонерним) капіталом (K_a)
2	Коефіцієнт надійності	$K_n = K / Z_k$	Співвідношення власного капіталу (K) до залучених коштів (Z_k). Рівень залежності банку від залучених коштів

1	2	3	4
3	Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{фв} = Z_k / K$	Співвідношення зобов'язань банку (Z) і капіталу (K), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
4	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу	$K_{ук} = K / A_{заг}$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (K) в активізації та покритті різних ризиків
5	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	$K_{зк} = A_k / K$	Співвідношення капіталізованих активів (A_k) і власного капіталу (K). Показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно)
6	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	$K_{зда} = (K - HA_d - Z_b) / A_d$ де HA_d – недохідні активи; A_d – дохідні активи; Z_b – збитки	Сигналізує про захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом
Показники ділової активності			
У частині пасивів			
1	Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	$K_{зк} = Z_k / П_{заг}$	Питома вага залучених коштів (Z_k) у загальних пасивах ($П_{заг}$)
2	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	$K_{зсд} = D_{стр} / П_{заг}$	Питома вага строкових депозитів ($D_{стр}$) у загальних пасивах
3	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	$K_{зда} = A_d / Z_k$	Співвідношення дохідних активів у залучених коштів
4	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	$K_{зкр} = КР / Z_k$	Питома вага кредитного портфеля ($КР$) у залучених коштах (Z_k)
5	Коефіцієнт активності спрямування у кредитний портфель	$K_{дскр} = Кр / D_c$	Співвідношення кредитного портфеля у депозитах строкових (D_c)
У частині активів			
1	Коефіцієнт дохідних активів	$K_{да} = A_d / A_3$	Питома вага дохідних активів (A_d) у загальних активах (A_3)
2	Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	$K_{кра} = КР / A_3$	Питома вага кредитного портфеля у загальних активах

1	2	3	4
3	Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і паїову участь	$K_{ia} = \text{ЦПП} / A_3$	Питома вага портфеля цінних паперів і паїв (ЦПП) у загальних активах
4	Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	$K_{ida} = \text{ЦПП} / A_d$	Питома вага інвестицій у дохідних активах
Показники ліквідності банку			
1	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K_{мл} = (K_{кр} + K_a) / D$	Показує можливість банку погашати "живими" грошми з коррахунків і каси зобов'язання за всіма депозитами (D)
2	Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	$K_{зл} = A_{заг} / Z_{заг}$	Характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань ($Z_{заг}$) всіма активами ($A_{заг}$)
3	Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	$K_{свр} = A_{вл} / A_p$	Характеризує питому вагу високоліквідних активів ($A_{вл}$) у робочих активах (A_p)
4	Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	$K_{рл} = A_d / Z_{заг}$	Характеризує забезпечення дохідними активами банку (A_d) його загальних зобов'язань ($Z_{заг}$) і сповіщає про часткове погашення зобов'язань банку поверненнями дохідних активів
5	Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої іквідності)	$K_{скзд} = KР / D$	Розкриває, наскільки видані кредити (КР) забезпечені всіма залученими депозитами (D) (чи є незбалансована ліквідність)
6	Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	$K_{глз} = (A_{вл} + A_m) / Z_{заг}$	Розкриває здатність банку погашати зобов'язання ($Z_{заг}$) високоліквідними активами ($A_{вл}$) та через продаж майна (A_m)
Показники ефективності управління банком			
I. Рентабельність за доходом			
1	Загальний рівень рентабельності	$K_1 = \Pi_6 / D_3$	Розмір балансового прибутку (Π_6) на 1 грн доходу (D_3)
2	Окупність витрат доходами	$K_2 = D_3 / B_3$	Розмір доходу (D_3) на 1 грн витрат (B_3)
3	Чиста процентна маржа	$K_3 = (\% \text{ доходи} - \% \text{ витрати}) / A_{заг} \times 100$	Розкриває рівень дохідності активів від процентної різниці
4	Чистий спред	$K_4 = (\% \text{ отримані} / \text{Позики надані} \times 100) - (\% \text{ сплачені} / \text{Підпроцентні депозити} \times 100)$	Розкриває рівень дохідності активів від процентних операцій

1	2	3	4
5	Інший операційний дохід	$K_5 = D_i / A_3$	Свідчить про рівень дохідності активів (A_3) від інших нетрадиційних послуг і доходів інших (D_i)
6	"Мертва точка" прибутковості банку	$K_6 = (B_n - D_n) / (A_3 - A_n)$	Показує мінімальну дохідну маржу для покриття всіх витрат, після чого банк починає заробляти прибуток
II. Рентабельність по чистому прибутку			
1	Рентабельність активів, %	$K_7 = ЧП / A_3$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньо-річних активів у цілому
2	Рентабельність дохідних активів	$K_8 = ЧП / A_d$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньо-річних активів у цілому
3	Рентабельність загального капіталу	$K_9 = ЧП / K_{заг}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньо-річного загального капіталу
4	Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу)	$K_{10} = ЧП / K_a$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньо-річного акціонерного капіталу
5	Рентабельність діяльності за витратами	$K_{11} = ЧП / СП$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) усіх витрат банку (B_3)
6	Рентабельність активів, %	$K_7 = ЧП / A_3$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньо-річних активів у цілому

Після виконання всіх завдань тренінгу студент має:
 перевірити правильність виконання завдань;
 сформувавати звіт з тренінгу в розрізі всіх завдань;
 захистити звіт і здати його викладачеві.

Критерії оцінювання звіту з тренінгу

Змістовна частина звіту з тренінгу "Фінансовий аналіз діяльності банку" оцінюється відповідно до таких елементів, як змістовність, актуальність, самостійність автора, обґрунтованість висновків, якість матеріалу, рівень грамотності, якість оформлення. За кожним елементом студент за роботу отримує певну кількість балів, яка в сумі не перевищує 80 (табл. 16).

**Критерії оцінювання звіту з тренінгу
"Фінансовий аналіз діяльності банку"**

Елемент	Критерії оцінювання елемента	Максимальна кількість балів за якість виконання елемента
Змістовність	Оцінюється з точки зору наявності аналізу за заданою проблематикою, присутності теоретичного доведення, логіки викладення матеріалу, адекватності наукового апарату, відсутності протиріч між завданнями дослідження	15
Актуальність	Оцінюється з точки зору доведеності та обґрунтованості актуальності та своєчасності проведеної роботи, врахування сучасних наукових досягнень, врахування останніх тенденцій в економічній сфері	10
Самостійність автора	Оцінюється прояв власної, авторської думки студента, яка була розкрита в процесі дослідження, враховується наявність компіляції робіт інших авторів або наявність плагіату	15
Обґрунтованість висновків	Оцінюється з точки зору оригінальності та доведеності висновків та рекомендацій, наданих автором роботи, обґрунтованість пропозицій має бути підтверджена відповідними розрахунками та результатами проведеного аналізу	20
Якість матеріалу	Оцінюється сутність та надійність використаних джерел, їх актуальність та наукове призначення	10
Рівень грамотності	Оцінюється з точки зору грамотного викладення сутності роботи, дотримання наукового стилю, правильне оперування понятійним апаратом, використання специфічних термінів	5
Якість оформлення	Оцінюється з точки зору відповідності оформлення роботи вимогам щодо цього, дотримання ДСТУ	5
Усього		80

Робота не допускається до захисту в таких випадках: коли вона не несе самостійного характеру; написана на основі старих літературних джерел з використанням застарілого статистичного матеріалу; співпадає за змістом з роботою іншого студента; основні питання не розкриті; не використовується статистичний матеріал та його графічне представлення; немає зв'язку з практикою; оформлення роботи не відповідає вимогам.

Захист звіту з тренінгу оцінюється максимум у 20 балів, що у сумі із оцінкою за змістовну частину роботи становитиме 100 балів.

Таким чином, загальна оцінка за звіт з тренінгу складається з попередньої оцінки викладача (максимум **80 балів**) та оцінки захисту (максимум **20 балів**) і складає максимум **100 балів**.

Нижче наводиться табл. 18, яка регламентує переклад оцінок стобальної шкали ХНЕУ, яка є внутрішнім стандартом університету, в оцінки національної чотирибальної.

Таблиця 18

**Відповідність національній шкалі оцінок
рейтингових оцінок студента
(у балах 100-бальної шкали ХНЕУ)**

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою та шкалою Університету	Визначення
90 – 100	Відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок
82 – 89	Добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
74 – 81		Добре – в загальному правильна відповідь, робота з певною кількістю грубих помилок
64 – 73	Задовільно	Задовільно – непогано, але з великою кількістю недоліків
60 – 63		Задовільно – робота задовольняє мінімальні критерії
1 – 59	Незадовільно	Незадовільно

Рекомендована література

Основна

1. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; [за ред. А. М. Герасимовича]. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с.
2. Господарський кодекс України; Господарський процесуальний кодекс України: станом на 1 лип. 2007 р. / Міністерство юстиції України. – Офіц. вид., із змін. та доп. – К. : ІнЮре, 2007. – 320 с. – (Серія "Кодекси України").
3. Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств : навч. посіб. / Ковбасюк М. Р. – К. : Видавничий дім "Скарби", 2001. – 336 с.
4. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Парасій-Вергуненко І. М. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.
5. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Примостка Л. О. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
6. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5 – 6. – С. 30.
7. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – С. 238.
8. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності : навч. посібн. / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 320 с.
9. Швець Н. Р. Аналіз та оцінка ресурсів банку : монографія / Швець Н. Р. – Чернівці, 2006. – 168 с.
10. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності : навч. посібн. / Щибиволок З. І. – К. : Знання, 2006. – 311 с.

Додаткова

11. Аналіз діяльності комерційного банку : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю "Банківський менеджмент" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 384 с.
12. Анализ деятельности банков: учебн. пособ. / И. К. Козлова, Т. А. Купрюшина, О. А. Богданкевич та ін. ; под общ. ред. И. К. Козловой. – Мн. : Высшая школа, 2003. – 240 с.

13. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 476 с.

14. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка / Батракова Л. Г. – М. : Логос, 2003. – 344 с.

15. Отенко И. П. Анализ деятельности коммерческих банков : учебн. пособ. / Отенко И. П. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2001. – 156 с.

16. Тиркало Р. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг / Р. І. Тиркало, З. І. Щибиволок. – К. : Слобожанщина, 1999. – 236 с.

17. Шеремет А. Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А. Д. Шеремет, Г. Н. Щербакова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 256 с.

Ресурси мережі Інтернет

18. Аналіз фінансового стану банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank-ua.narod.ru.

19. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

20. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. за №368 [Електронний ресурс] / Документ z0841-01, редакція від 13.02.2008 р., чинний; доступний з офіційного сайту Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

21. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена Постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р. № 480 [Електронний ресурс] / Документ z0032-08, редакція від 27.12.2007 р., чинний; доступний з офіційного сайту Верховної ради України. – Режим доступу : / <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Зміст

Вступ	3
Загальні положення	4
Завдання тренінгу з фінансового аналізу діяльності банків	10
Критерії оцінки звіту з тренінгу	37
Рекомендована література	40

